25.1.2023

Eduskunta
Talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen 26.1.2023

Asia: HE 318/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Esityksen tavoitteena on tehdä vuonna 2019 annetun Euroopan unionin sähkömarkkinadirektiivin edellyttämät muutokset sähkömarkkinoita koskevaan kansalliseen lainsäädäntöön. Toisena keskeisenä tavoitteena on toimeenpanna toimia älykkäästä sähköjärjestelmästä, joka täydentäisi asiakkaiden mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti sähkömarkkinoille ja edistäisi sähkön toimitusvarmuuden ylläpitoa.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) ei näe erityistä huomautettavaa ehdotuksissa, jotka koskevat ehdotuksia itsenäisen aggregaattorin toimintaa koskevista velvoitteista. Esityksessä todetaan, että oikein toteutettuna itsenäisen aggregaattorin toiminnalla voidaan muun aggregoinnin tavoin edistää kilpailua sähkömarkkinoilla, tehostaa sähköjärjestelmän toimintaa ja parantaa toimitusvarmuutta, lisätä asiakkaiden valinnanmahdollisuuksia kulutusjoustoon, antaa yrityksille mahdollisuuksia luoda uusia liiketoimintamalleja ja erikoistua esimerkiksi tietyn teknologian joustojen tarjoamiseen. Näitä voidaan pitää myös kuluttajien ja muiden sähkönkäyttäjien kannalta positiivisina tavoitteina siten, että ne voivat laskea palveluntarjoajan kustannuksia ja siten asiakkaiden sähkön hintaa.

Esityksessä ehdotetaan myös toimenpiteitä sähkön vähittäismarkkinoilla kuluttajiin kohdistuneiden epäasiallisten sopimus- ja markkinointikäytäntöjen ehkäisemiseksi. Ennakkolaskutuksen käyttö sähkön vähittäismyynnissä ehdotetaan rajattavaksi vain asiakaskohtaisten luottoriskien hallintatarkoituksiin. Sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä ehdotetaan säädettäväksi laissa ja vertailuväline annettaisiin Energiaviraston ylläpidettäväksi. Sääntely antaisi Energiavirastolle mahdollisuuden puuttua nykyistä tehokkaammin vertailusivuston kautta tapahtuvaan kuluttajiin ja muihin loppukäyttäjiin kohdistuvaan epäasialliseen sähkösopimusten markkinointiin. Sopimuksen tekemisen osalta ehdotetaan, että pörssihintaisen sähköntoimitussopimuksen solmiminen edellyttää loppukäyttäjän nimenomaista tahdonilmaisua. KKV pitää näitä ehdotuksia kannatettavina.

Toimitusvelvollisuutta koskevat ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että toimitusvelvollisuutta koskevassa säännöksessä todettaisiin, että dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimus voisi olla myös toimitusvelvollisuustuote. Ehdotuksen perusteluna on viitattu mm. sähkömarkkinadirektiivin vaatimukseen sähköntoimitusten markkinapohjaisesta hinnoittelusta sekä viitattu lisäksi direktiivin artiklaan energiaköyhien ja heikossa asemassa olevien kotitalousasiakkaiden suojelemisesta sosiaalipolitiikan keinoin.

Toimitusvelvollisuutta koskeva periaate siitä, että kotitalouksilla ja muilla pienillä sähkönkäyttäjillä on oikeus saada sähköä kohtuulliseen hintaan alueella toimivalta toimitusvelvolliselta sähkönmyyjältä, on kuluttajien kannalta tärkeä. Toimitusvelvollisuuden merkitys on myös korostunut viime aikoina, kun sähkön hinta on kohonnut korkeaksi ja sähkönmyyjät ovat korottaneet hintojaan tarjoamissaan sähkösopimuksissa. Sähköntoimitus on kuluttajien kannalta välttämättömyyspalvelu ja on tärkeää turvata sekä sähkön saatavuus kaikille kuluttajille että varmistaa myös hinnoittelun kohtuullisuus.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Postiosoite PL 5, 00531 Helsinki • **Puhelin** 029 505 3000 (pvm/mpm)
Y-tunnus 2502067-3 • **Sähköposti** kirjaamo@kkv.fi • **kkv.fi**

25.1.2023

Sähköpörssin hintaan suoraan perustuvat dynaamiset sähkösopimukset ovat viime aikoina yleistyneet kuluttajien keskuudessa. Pörssihintaisilla sopimuksilla voidaan sinänsä nähdä olevan etuja mm. kulutusjoustomahdollisuuteen liittyen ja pörssihintaisia sopimuksia on pidetty myös pitkällä aikavälillä tarkasteltuina muita sopimuksia edullisempina.

Monet kuluttajat ovat kuitenkin epävarmoja tekemään pörssisähkösopimuksia sopimuksiin liittyvien mahdollisten hintapiikkien takia, joita nähtiin myös viime syksynä, kun sähkön pörssihinta kohosi ajoittain 50–70 snt/kWh tasolle. Pörssisähkösopimuksissa hintariski on yksin kuluttajalla ja on ilmeistä, että epävarmassa markkinatilanteessa valmiutta pörssihintaisen sopimuksen tekemiseen ei kaikilla kuluttajilla ole. Monet kuluttajat pitävät sen sijaan tärkeänä hinnan parempaa ennustettavuutta, jollainen on esimerkiksi tietyllä hinnalla tehdyissä toistaiseksi voimassa olevissa sähkösopimuksissa.

KKV näkee siten edellä mainituista syistä ongelmallisena tilanteen, jossa pörssisähkösopimus olisi ainoa kuluttajan valittavissa oleva toimitusvelvollisuustuote. Hinnan kohtuullisuutta olisi tällöin vaikea taata kuluttajien kannalta ja riski hinnanvaihtelusta jäisi pelkästään heidän kannettavakseen, kun taas sähkönmyyjillä mahdollisuuksia vaikuttaa hintaan ei olisi. Voidaan olettaa, että monien kuluttajien näkökulmasta pörssisähkösopimus voisi johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin.

Riippumatta siitä, mikä asiakkaille tarjottava toimitusvelvollisuustuote on, tuotteen sisältö ja tuotteen hinnanmuodostumisen periaatteet ja riskit on tuotava asiakkaalle tietoon riittävän tarkasti ja ajoissa.

Huomiota voidaan kiinnittää myös siihen, että lausuntopalautetta koskevassa kohdassa 6. todetaan, että markkinapohjaiseen hinnoitteluun perustuvien, toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvien sähkönmyyntisopimusten käyttöönottoa ehdotetaan lykättäväksi vuoden 2025 kevääseen, mutta lakiehdotuksen voimaantulolausekkeessa vastaavaa säännöstä siirtymäajasta ei näyttäisi olevan.

Laskutustiedot

Lakiehdotuksen 105 c § koskee loppukäyttäjälle sähkölaskussa annettavia tietoja ja säännöksen 5) kohdan mukaan laskulla on esitettävä erittely siitä, miten suorituksen tai palvelun hinta muodostuu. Kuluttajilta KKV:lle tulleiden yhteydenottojen mukaan sähköyhtiöiden käytäntönä on pörssisähkösopimusten osalta ollut ilmoittaa laskulla vain laskutusjaksoa koskeva sähköpörssin keskihinta, ei sen sijaan tuntikohtaista erittelyä, jonka perusteella kuluttaja voisi tarkistaa laskutuksensa oikeellisuuden.

KKV pitää tärkeänä, että kuluttajille taataan mahdollisuus sähkölaskunsa oikeellisuuden tarkistamiseen myös pörssisähkösopimusten osalta. Jollei tuntikohtaista erittelyä ole mahdollista antaa kuluttajille paperilaskun yhteydessä, sähkönmyyjän tulisi järjestää erittelyn antaminen muulla tavalla, esimerkiksi siten, että kuluttaja saa tuntitiedot kirjautumalla myyjän ylläpitämään nettipalveluun. Pörssisähkösopimukset ovat yleistyneet myös ”tavallisten” kuluttajien keskuudessa ja on nähdäksemme selvää, ettei pelkkä sähköpörssin keskihinta tällöin riitä laskujaan tarkistaville kuluttajille.

Jukka Kaakkola
johtava asiantuntija